

Rüzgâra Karşı Yarım Yüzyıl Sosyal Kalkınma

AYŞE KUDAT

Kalkınma Atölyesi'nin Türkiye'deki gençler arasında "sosyal kalkınma" konusundaki bilinci artırmak amacıyla oluşturduğu Kalkınmaya Katkı Verenler Gençlerle Buluşuyor, Gençler Sosyal Kalkınmaya Katılıyor Programı dâhilinde hazırlanmaya başlanan yayın setlerinin ilki Hollandalı sosyal antropolog Carel Zwollo'nun deneyimlerinden oluşuyor. Serinin ikinci kitabı ise, 2014 yılında sosyal kalkınma çalışmalarımın 50. yılını doldurmamla birlikte benim "rüzgâra karşı" hayat hikayem ve çalışmalarımı kapsıyor.

İkinci Dünya Savaşı döneminde (1944) doğmuş olmamdan dolayı, savaşın bireyler, toplumlar ve sistemler üzerindeki etkisini deneyimlemiş oldum. Bununla birlikte ailemden ve öğretim hayatımdan edindiğim bilgi ve tecrübelerim beni hayatım boyunca sosyal sorunlarla ilgilenmeye yönlendirdi. Bahçelievler Deneme Lisesi, ODTÜ, Robert Kolej, Oxford Üniversitesi, Harvard

ve MIT'deki öğrencilik yıllarımda ekonomi, sosyal ve fiziksel antropoloji, siyasal antropoloji, çevre sosyolojisi ve sosyal ilişkiler alanlarında çalışmalar, araştırmalar yaptım.

Türkiye Kalkınma Vakfı (TKV), Dünya Bankası, Danimarka Uluslararası Kalkınma Ajansı (DANIDA) ve Birleşmiş Milletler HABITAT gibi kuruluşların projeleri kapsamında; su, atık su, çevre, kalkınmada kadın, göçmen işçiler ve yoksulluk ile ilgili Türkiye ile birlikte Ortadoğu, Kuzey Avrupa/Asya, Orta Asya, Afrika, Kuzey ve Güney Akdeniz ülkeleri ve Türkiye Cumhuriyetlerinde pek çok çalışmalar gerçekleştirerek, sosyal risk analizlerine ve değerlendirme raporlarına imza atarak, dünyadaki sosyal kalkınma sürecini derinlerinden takip ettim ve etmeye de devam ediyorum.

"Başetme" strateji doğrultusunda projelere izleyerek, antropoloji ve sosyoloji bilim-

lerine yeni yaklaşımlar getirme anlamında, 1985 senesinde Nairobi'de gerçekleşen Dünya Kadın Konferansı'nın koordinatörlüğünü yaptığım sırada, Ulaştırma Bakanlığı'nda çalışan ilk antropolog olarak, yapılan yolların yoksullara yararlı olması ve kadın işçilerin de bu yolların inşaatında çalışması için çaba göstererek şimdi "ulaştırma antropolojisi" denilen bir dala imza attım.

Ayrıca gerek feminist hareketin gerekse kadının ve kalkınma çabalarının erkekleri dışlaması ve insan ticareti ve şiddet gibi konuların erkekler için de söz konusu olmasını görmezden gelmesi nedeniyle, adına "meninist" dediğim bir anlayışla erkeklerin ve erkekliğin sorunlarını araştırdım. Bu konuya odaklanmam 1972 yılında Almanya'daki göçmen işçiler ile ilgili araştırmalarım sırasında karşılaştığım örneklerle dayanıyor ve bu yeni yaklaşımın daha derinlemesine araştırılması ve yaygınlaştırılması gerekliliğine inanıyorum.

Bilimsel araştırmalarımın yanı sıra Kirvelik, Satılık Erkekler, Verilen Sözler Tutulan Sözler, Al Kocayı Vur Sopayı ve Kürt Mutfağı'nda Ne Pişiyor? başlıklı kitaplarımda araştırmalarım farklı bakış açılarıyla bütünleştirilerek yayına hazırlandı.

Temel olarak yoksulluk sorunu üzerine düşündüğümüzde, dünyanın birçok ülkesinde yoksullar için yapılıyor gibi gösterilen birçok faaliyet ve yatırım aslında sermayeye kâr sağlayarak mevcut düzeni perçinlemektedir. Bazı ülkelerde serma-

yardarlar halk aleyhine atılan adımların kendi konuları için risk yaratabileceğini görmeye başlamışlardır. Bu nedenle, birçok dev yatırım firması finansman riski konusundaki çalışmalarına ilâveten, sosyal riskler konusunda da değerlendirme yapmaya başlamıştır.

Günümüzde halktan esen bir rüzgâr da oluşmakta ve bu bizlere hem büyük sorumluluk yüklemekte hem de büyük imkânlar yaratmaktadır. 400 milyon Euro harcanarak yapılan büyük bir barajın inşaatı bittiğinde evleri su altında kalacak olan insanlar evlerini terk etmeyi reddederler ve mahallî yönetim bu insanları zor kullanarak evlerinden atmayı göze alamazsa, elektrik üretiminin başlatılamadığı her gün şirket için büyük parasal kayıplara yol açar; bu nedenle sermayedarın yatırım yaptığı yöre halkıyla ilgili karşılaşacağı sosyal riskleri inceletmesi ve davranışlarını bu riskleri azaltıcı şekilde ayarlaması giderek sık görülen olgulardır. Ne var ki dünyanın birçok ülkesinde hızla büyüyen gelir ve fırsat eşitsizlikleri ve bunlara imkân sağlayan yolsuzluklar, kurulu düzeni benimsemiş hükümetlerin, karşılaşacakları sosyal riskleri görmelerine engel olabilmektedir. Bu düzenlerin yarattıkları yandaş rüzgârlar hâlâ fırtına gibi esmekteyse de, genç sosyal bilimcilerin bu rüzgârlara karşı bilimsel nitelikte sosyal değerlendirme yapabilmelerini sağlayabilecek yaklaşım ve yöntemleri geliştirmelerinde fayda vardır.